

|                            |                                |
|----------------------------|--------------------------------|
| Súd:                       | Najvyšší súd SR                |
| Spisová značka:            | 2Cdo/154/2022                  |
| Identifikačné číslo spisu: | 1118205241                     |
| Dátum vydania rozhodnutia: | 24.01.2024                     |
| Meno a priezvisko:         | Mgr. Renáta Gavalcová          |
| Funkcia:                   | sudca                          |
| ECLI:                      | ECLI:SK:NSSR:2024:1118205241.1 |

## UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu W. L., narodeného P., bývajúceho O., zastúpeného JUDr. Lubomírom Müllerom, euroadvokátom so sídlom v Českej republike, Symfonická 1496/9, Praha, proti žalovanému Slovenská republika - Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné námestie 13, o zaplatenie 13 000 eur s príslušenstvom, vedenom na Mestskom súde Bratislava IV (predtým Okresný súd Bratislava I) pod sp. zn. 11C/7/2018, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 14. apríla 2020 sp. zn. 8Co/162/2019, takto

### rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo 14. apríla 2020 sp. zn. 8Co/162/2019 a rozsudok Mestského súdu Bratislava IV (predtým Okresný súd Bratislava I) z 15. februára 2019 č. k. 11C/7/2018-67 z r u š u j e a vec vracia Mestskému súdu Bratislava IV na ďalšie konanie.

### Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (teraz Mestský súd Bratislava IV) (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 15. februára 2019 č. k. 11C/7/2018-67 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal zaplatenia náhrady nemajetkovej ujmy za nezákonné väznenie v sume 13 000 eur a žalovanému nepriznal nárok na náhradu trov.

1.1. Súd prvej inštancie konštatoval, že je daný právny titul pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy podľa čl. 5 ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, nakoľko Slovenská republika ako jeden z nástupníckych štátov Českej a Slovenskej federatívnej republiky je viazaná Dohovorom a jeho Protokolmi od 18. marca 1992 (dátum ratifikácie Dohovoru ČSFR), a teda je zodpovedná za skutky vzťahujúce sa na obdobie od 18. marca 1992. Žalobca bol uznaný vinným zo spáchania trestného činu vyhýbania sa výkonu civilnej služby podľa § 272c ods. 1 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. rozsudkom z roku 1991 a do výkonu trestu odňatia slobody nastúpil dňa 21.07.1992 do 21.01.1993 a neskôr od 21.01.1993 do 21.08.1993, teda po ratifikácii Dohovoru, a preto je možné na daný prípad Dohovor aplikovať. Žalobca bol vo väzbe a vo výkone trestu odňatia slobody v období od 21.07.1992 do 21.08.1993, je nepochybné, že v tomto období Slovenská republika bola Dohovorom viazaná, a preto nárok žalobcu na náhradu škodu možno posudzovať v zmysle čl. 5 ods. 5 Dohovoru a tento je daný. Následne pristúpil k posudzovaniu výšky nemateriálnej ujmy vezmúc do úvahy, že žalobca bol vo výkone trestu odňatia slobody od 21.07.1992 do 21.07.1993, t. j. 13 mesiacov. Žalobca si

uplatnil za každý mesiac nemateriálnu ujmu vo výške 1 000 eur. Konštatoval, že nárok na nemajetkovú ujmu je žalobca povinný preukázať, pričom v podanej žalobe bolo len stroho konštatované, že mu bola znížená ľudská dôstojnosť a bol pod nervovým vypätím. V prípade uplatňovania nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je potrebné v konaní preukázať závažnosť ujmy a závažnosť následkov, ktoré vznikli poškodenému v súkromnom živote, príp. v spoločenskom uplatnení, príp. ďalších skutočností, a to predovšetkým z dôvodu ustálenia výšky takejto peňažnej náhrady. Súd môže peňažné zadostučinenie priznať iba v prípade ak dospeje k záveru, že v konkrétnom prípade došlo ku skutočnému závažnému následku na poškodenom a tento zásah má značnú intenzitu, pričom dôkazné bremeno je na žalobcovi. Po vykonanom dokazovaní súd prvej inštancie dospel k záveru, že navrhovateľ v uvedenom smere nepreukázal závažnosť ujmy ako aj následkov, ktoré mu vznikli ako poškodenému, nakoľko len strohé konštatovanie v žalobe bez uvedenia podstatných skutočností subjektívneho prežívania žalobcu v rozhodnom období, prípadne návrhov na svedkov na preukázanie závažnosti ujmy u žalobcu, v tomto spore neobstojí. Hoci samotná skutočnosť, že na žalobcovi bol vykonaný trest odňatia slobody znamenala intenzívny zásah do jeho života, v tomto konaní nemal preukázané ako odňatie slobody vážnym spôsobom ovplyvnilo jeho fyzický a psychický stav, ako na neho pôsobilo napr. zaobchádzanie vo väznici, ako to prežíval samotný žalobca a jeho blízka rodina a ako to všetko zasiahlo do jeho života, s priamym dopadom na jeho rodinný, spoločenský či pracovný život. Na základe vyššie uvedených skutočností nárok žalobcu v tomto spore bol daný, žalobca však neunesol dôkazné bremeno na preukázanie nároku na nemajetkovú ujmu a z toho titulu žalobu zamietol.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“), na odvolanie žalobcu, rozsudkom zo 14. apríla 2020 sp. zn. 8Co/162/2019 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil; a žalovanému nepriznal náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. Odvolací súd konštatoval, že pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy súd prvej inštancie správne zisťoval závažnosť ujmy a následkov, teda analogicky aplikoval kritériá vyplývajúce z § 13 Občianskeho zákonníka pre odškodňovanie nemajetkovej ujmy za neoprávnený zásah do osobnostných práv, a to pri absencii konkrétnej právnej úpravy (i týchto kritérií) v zákone č. 58/1969 Zb. Použitie týchto kritérií má oporu aj v náleze Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 754/2016, v ktorom konštatoval, že je vecou všeobecných súdov, aby z právneho poriadku vyvodili kritériá pre posúdenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Odvolací súd tak zákonné kritériá pre stanovenie výšky nemajetkovej ujmy za neoprávnený zásah do osobnostných práv považoval za relevantné aj v danej veci pre odškodnenie nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným väznením, keďže tieto kritériá korešpondujú s tými kritériami, ktoré za relevantné považoval ústavný súd v bode 32 nálezu sp. zn. III. ÚS 754/2016 a zodpovedajú aj kritériám použitým krajským súdom vo veci, ktorá bola preskúmaná ústavným súdom v súvislosti s prijatím tohto nálezu. Samotné obmedzenie osobnej slobody nezakladá žalobcovi uplatnený nárok a Dohovor ani ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva v takomto prípade nevylučujú, aby priznanie nemajetkovej ujmy bolo podmienené splnením určitých predpokladov, ktoré v danom prípade za použitia § 13 Občianskeho zákonníka v spojení s právnou úpravou civilného procesu, spočívajú v povinnosti aspoň v minimálnom rozsahu preukázať konkrétne následky, ktoré rozhodnutie o výkone trestu vyvolalo na strane poškodeného (žalobcu). Takúto požiadavku považuje odvolací súd za plne legitímnu a nie je neprimeranou prekážkou brániacou uplatneniu náhrady (reparácie) ujmy vzniknutej žalobcovi v dôsledku obmedzenia jeho osobnej slobody. Výšku náhrady nemajetkovej ujmy totiž stanovuje súd v každom jednotlivom prípade na základe voľnej úvahy a je tak výsledkom individuálneho posúdenia všetkých konkrétnych okolností každého jednotlivého prípadu s tým, že konečná výška musí vychádzať zo zásady primeranosti, zodpovedať všeobecnej predstave spravodlivosti a slušnosti a požiadavke rozumného usporiadania vzťahov medzi stranami. Žalobca v priebehu celého konania odôvodnil požadovanú výšku nemajetkovej ujmy jediným tvrdením v podanej žalobe, že "nezákonné rozhodnutia viedli k nezákonnému väzneniu a tým vzniku nemateriálnej ujmy (zníženie ľudskej dôstojnosti, nervové vypätie a pod.)". Súd prvej inštancie vychádzal zo správneho právneho názoru, že nezákonné väznenie nemožno považovať bez ďalšieho, za také neoprávnené konanie, v dôsledku ktorého by žalobcovi automaticky prináležal nárok na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy a správne v tomto smere uzavrel, že žalobca nepreukázal dôvodnosť uplatnenej peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy, keď náležite nepreukázal vznik konkrétnych nepriaznivých následkov. Len tvrdenie žalobcu o znížení ľudskej dôstojnosti a nervovom vypätí považoval odvolací súd

za nepostačujúce pre priznanie nemajetkovej ujmy. Vo vzťahu ku skúmaniu vzniku nároku na náhradu nemajetkovej ujmy tak dospel súd prvej inštancie k správneému záveru, že podanej žalobe nemožno vyhovieť, nakoľko žalobca; ktorý v tomto smere nenavrhol žiadne dokazovanie za stavu, keď vznik ujmy sa neprezumuje; náležite nepreukázal konkrétne následky obmedzenia osobnostných práv v súvislosti s nezákonným väznením. Žalobca požadoval priznať náhradu nemajetkovej ujmy za zníženie ľudskej dôstojnosti a za nervové vypätie, ktorých intenzitu a prežívanie však ničím nepodložil a nenavrhol ani len svoj výsluch ako strany sporu, aby bolo možné intenzitu jeho ujmy objektívne posúdiť. Len potenciálna možnosť vzniku negatívnych následkov podľa názoru odvolacieho súdu nepostačuje pre priznanie finančnej kompenzácie. V tejto súvislosti je preto správny záver súdu prvej inštancie, že žalobcu v spore zaťažovalo dôkazné bremeno spočívajúce v povinnosti preukázať (aspoň v základnom rozsahu) skutočnosti, z ktorých by vyplývalo, že mu v dôsledku nezákonného väznenia vznikla nemajetková ujma, na ktorej reparáciu je potrebné priznať aj náhradu v peniazoch. So zreteľom na uvedené súd prvej inštancie správne posúdil a uplatnil zodpovednosť strán sporu za splnenie procesnej povinnosti preukázať svoje tvrdenia a jeho záver o neunesení dôkazného bremena žalobcom vo vzťahu k rozhodujúcim skutočnostiam pre priznanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy je správny. Vzhľadom na uvedené odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil (§ 387 ods. 1, 2 CSP).

2.2. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa ust. § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP, podľa ktorého v odvolacom konaní úspešnému žalovanému vznikol nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu. Podľa obsahu spisu žalovanému žiadne trovy nevznikli, je preto v súlade s čl. 17 základných princípov Civilného sporového poriadku, zakotvujúcim procesnú ekonómiu, rozhodnúť priamo tak, že žalovanému sa náhrada trov odvolacieho konania nepriznáva (uznesenie Najvyššieho súdu SR z 28.februára 2018 sp. zn. 7Cdo/14/2018 uverejnené pod R 72/2018 v Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov SR č. 8/2018).

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

3.1. Dovolateľ uviedol, že dovolací súd doposiaľ nezaujal stanovisko k otázke: „Spôsobí nezákonný výkon trestu sám o sebe nemajetkovú ujmu, ktorú je potrebné odškodniť?“ Podľa názoru prvoinštančného a odvolacieho súdu nezákonné väznenie samo o sebe nijak výrazne (závažným spôsobom) neovplyvnilo doterajší život žalobcu a neznamenal značný zásah do jeho osobnostných práv. Pokiaľ žalobca dokázal, že bol nevinne väznený a doložil, ako dlho to trvalo, nie je potreba žiadne ďalšie dokazovanie. Nenavrhol ďalšie dokazovanie, ako by bolo potrebné popisovať u súdu osobné väzenské zážitky, a jednoducho navrhol relatívne skromnú výšku odškodnenia (1 000 eur mesačne). Podľa žalobcu garantuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v týchto prípadoch čl. 5 ods. 5 Dohovoru a príslušná judikatúra EŠLP, ktorého demonštratívny prehľad obsahuje napríklad nález Ústavného súdu ČR z 05.11.2013 sp. zn. IV. ÚS 500/13. Poukazuje ďalej na rozsudok z 29.5.1997 vo veci Q., nález Ústavného súdu ČR z 13.7.2006 sp. zn. I. ÚS 85/04, z 11.10.2006 sp. zn. IV. ÚS 428/05. Dovolateľ navrhuje, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a rozsudok súdu prvej inštancie, žalobe vyhovel a žalobcovi priznal náhradu prvoinštančného, odvolacieho a dovolacieho konania.

4. Žalovaný vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že zodpovedanie predmetnej otázky, ak by aj bola prípustne položená, nie je otázkou zásadného právneho významu, neslúži na zjednotenie judikatúry a už vôbec nemá význam pre rozhodnutie v tejto veci. Súdby totiž nekonštatovali, že žalobca nemá nárok na náhradu nemajetkovej ujmy. Dospeli však k záveru, že pre úplnú absenciu relevantných skutkových tvrdení a na to nadväzujúcich dôkazov, nemožno žalobcom uplatnený nárok relevantne posúdiť, teda ho ani priznať. Žalobca sa dožaduje posúdenia skutkových záverov, ktoré súdy v danej veci prijali. Skutočnosť, že žalobca do konania neposkytol relevantné skutkové tvrdenia ani dôkazy, sa totiž odrazila na vyhodnotení skutkového stavu so záverom o nepreukázaní dôvodnosti nároku. V tomto smere poukázal aj na uznesenie Ústavného súdu SR, sp. zn. IV. ÚS 1/2012, zo dňa 12.01.2012. Štát nesie zodpovednosť za vzniknutú nemajetkovú ujmu v prípade, ak žalobca v civilnom sporovom konaní (riadenom zásadou kontradiktórnosti) unesie dôkazné bremeno (a predtým bremeno tvrdenia), a teda preukáže existenciu samotnej ujmy, náhrady ktorej sa žalobca v konaní domáha. V konečnom dôsledku

rovnako musí žalobca preukazovať aj vznik majetkovej škody a niet žiadneho zákonného podkladu pre záver, že v prípade nemajetkovej ujmy by mali byť podmienky pre priznanie jej náhrady odlišné. Podľa žalovaného je dovolanie neprípustné a je potrebné ho v súlade s § 447 písm. f) CSP odmietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej ako „najvyšší súd“ alebo ako „dovolačný súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 424 CSP), a to oprávneným subjektom (§ 427 CSP), zastúpeným podľa § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a aj dôvodné.

6. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (porovnaj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/113/2012, 2Cdo/132/2013, 3Cdo/18/2013, 4Cdo/280/2013, 5Cdo/275/2013, 6Cdo/107/2012 a 7Cdo/92/2012).

7. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania v CSP nemožno v žiadnom prípade interpretovať rozširujúco; namieste je tu skôr reštriktívny výklad. Narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím) musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti dovolania - to platí o všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch.

9. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. V zmysle § 432 ods. 1 CSP, dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa § 432 ods. 2 CSP sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia, pričom právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis, alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

11. Dovolačný súd v prvom rade uvádza, že otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu, (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine) ako aj o otázku procesnoprávnu, (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Je potrebné však zdôrazniť, že otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť výlučne iba tá právna otázka, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil svoje rozhodnutie. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu, (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní, (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom).

12. Z obsahu dovolania je zrejmé, že dovolateľ ako právnu otázku špecifikoval: „Spôsobí nezákonný výkon trestu sám o sebe nemajetkovú ujmu, ktorú je potrebné odškodniť?“

13. Dovolateľ odôvodnil prípustnosť dovolania uplatnenú v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 CSP písm. b) citovaného ustanovenia teda tým, že dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo aj od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

13.1. V danej súvislosti dovolací súd uvádza, že vyššie vymedzená právna otázka už bola dovolacím súdom riešená, preto predpoklad prípustnosti dovolania je daný v zmysle ust. § 421 ods. 1 písm. a) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. K tomu dovolací súd uvádza nasledovné:

14. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický odklon jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov odvolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu“. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, by mal dovolateľ: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť (a označením konkrétneho stanoviska, judikátu alebo rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, c/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená (k tomu pozri napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/6/2017; podobne tiež napr. 4Cdo/95/2017 a 7Cdo/140/2017).

14.1. V dovolaní, prípustnosť ktorého je vyvodzovaná z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, musí dovolateľ špecifikovať ním tvrdený odklon od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu bližšou konkretizáciou rozhodnutia (rozhodnutí) odvolacieho súdu, ktoré napĺňa pojem ustálená prax odvolacieho súdu (R 83/2018). Ustálená rozhodovacia prax najvyššieho súdu je vyjadrená predovšetkým v stanoviskách alebo rozhodnutiach najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky.

14.2. Bez konkretizovania podstaty odklonu odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu nemôže najvyšší súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd a v súvislosti s tým nahrádzať aktivitu dovolateľa, resp. advokáta, ktorý spísal dovolanie a zastupuje dovolateľa. V rozhodovacej praxi odvolacieho súdu je tiež ustálený názor, v zmysle ktorého sama polemika dovolateľa s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu niektorého problému, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

15. Dovolací súd považuje za potrebné uviesť, čo sa považuje za ustálenú súdnu prax odvolacieho súdu. Do tohto pojmu patria predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali (3Cdo/158/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 6Cdo/21/2017). Do ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikátúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Z. Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II. a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986.

16. Zhrnúc vyššie uvedené, z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP je

relevantná len taká otázka, ktorá kumulatívne vykazuje všetky nižšie uvedené znaky: a/ musí ísť o otázku riešenú odvolacím súdom, ktorá je buď hmotnoprávneho alebo procesnoprávneho charakteru, b/ spôsob jej vyriešenia odvolacím súdom zakladá "odklon" od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, c/ odvolací súd na jej riešení založil svoje rozhodnutie, d/ uvedená otázka musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní, e/ vždy musí ísť o otázku právnu, nie skutkovú; ak niektorý z týchto znakov chýba, dovolanie nie je podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP prípustné (k tomu pozri R 1/2018).

17. Keďže dovolateľom nastolená právna otázka bola rozhodujúca pre rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci samej, dovolací súd v ďalšom skúmal, či žalobca opodstatnene vytýkal, že pri riešení tejto otázky zo strany odvolacieho súdu došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci, pričom dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ale aj dôvodné (§ 432 ods. 2 CSP).

18. V danom prípade bolo nezákonné rozhodnutie, za ktoré zodpovedá štát, vydané v roku 1991, t. j. za účinnosti zák. č. 58/1969 Zb., ktorý obmedzenia náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch nepoznal. Tento zákon neupravoval náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátu. K záveru o možnosti priznať túto náhradu v zmysle zák. č. 58/1969 Zb. dospela prax v súvislosti s právnymi názormi najvyššieho súdu obsiahnutými v judikáte R 13/2009. Dovolací súd poukazuje na to, že priznaná náhrada nemajetkovej ujmy vo veci sa vzťahovala nielen na vznesenie obvinenia, ale aj na samotné trestné stíhanie.

19. V zmysle rozhodnutia z 31. mája 2007 sp. zn. 4Cdo/177/2005, R 13/2009, nárok na náhradu nemajetkovej ujmy treba posudzovať aj v súvislosti s čl. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, i keď nárok na odškodnenie väzby vznikol podľa § 5 zák. č. 58/1969 Zb. Najvyšší súd SR zdôraznil, že čl. 5 Dohovoru obsahuje tzv. neurčitý právny pojem, ktorý vyžaduje jeho aplikáciu na konkrétne skutkové okolnosti prípadu.

19.1. V danom rozhodnutí najvyšší súd už vtedy uviedol, že „Trestné stíhanie a v rámci neho aj prípadný výkon väzby predstavujú vážny zásah do osobnej slobody jednotlivca a vyvolávajú i ďalšie negatívne dopady na jeho osobný život a životný osud. Zasahujú do súkromného života jednotlivca, do jeho cti a dobrej povesti, preto sú spôsobilé, okrem porušenia práva na osobnú slobodu garantovaného čl. 17 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, obmedziť či porušiť aj jeho právo na rešpektovanie a ochranu súkromného a rodinného života, dôstojnosti, osobnej cti a dobrej povesti tak, ako to zaručuje čl. 19 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky. Je teda nepochybné, že trestné stíhanie, výkon väzby, prípadne výkon uloženého trestu, ktoré boli realizované v rozpore so zákonom, resp. ústavným poriadkom, sú spôsobilé vyvolať vedľa vzniku materiálnej škody aj vznik nemateriálnej ujmy vo sfére osobnostných práv.“

20. V rozhodnutí z 27. augusta 2019 sp. zn. 4Cdo/125/2019 dovolací súd dospel k záveru, že ak žalobca nie je schopný presne určiť a preukázať výšku škody spôsobenú nezákonným rozhodnutím, nemôže odvolací súd rozhodnúť, že mu škoda nebude vôbec priznaná, alebo že medzi protiprávnym konaním žalovaného a vzniknutou škodou nie je príčinná súvislosť. V danom rozhodnutí najvyšší súd konštatoval „Nemajetková ujma vzniká samotným porušením základných práv a slobôd fyzickej osoby nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom. Ide o stav mysle poškodenej osoby, ktorý sa preukazuje empaticky, pravda za predpokladu, že sa sudca bude vedieť aspoň elementárne vcítiť do pozície trestne stíhaného človeka...“ Ďalej bolo uvedené, že „Škodu teda treba chápať ako ujmu na chránenom statku, ako je majetok, osoba, alebo iný chránený záujem, pričom najvyššiu mieru ochrany požívajú ľudský život, integrita človeka, ľudská dôstojnosť a sloboda. Každé trestné stíhanie negatívne ovplyvňuje spoločenský, pracovný a osobný život stíhaného, a to bez ohľadu na jeho výsledok, teda aj je spôsobilé bez ďalšieho vyvolať vznik nemajetkovej ujmy... ide o zodpovednosť absolútne objektívnu a za výsledok trestného konania vo veci samej, čím je založená zodpovednosť štátu za škodu obvineného spôsobenú uznesením o vznesení obvinenia.“

20.1. V predmetnom rozhodnutí taktiež dospel najvyšší súd k záveru, že pri odškodňovaní nemajetkovej ujmy za nezákonné trestné stíhanie každej fyzickej osoby sudcom nesvedčí bagatelizovanie závažnosti ujmy priznávaním neprimerane nízkych, resp. žiadnych náhrad; také rozhodovanie treba považovať za

obchádzanie zákona i jeho účelu.

21. Pre úplnosť dovolací súd poukazuje aj na rozhodovaciu činnosť Ústavného súdu Českej republiky, ktorý vo svojich rozhodnutiach formuloval presvedčenie, že trestné stíhanie a z neho vzniknutý trest predstavujú vážny zásah do osobnej slobody jednotlivca a vyvolávajú aj ďalšie negatívne dôsledky pre osobný život a životný osud jednotlivca (napr. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 335/05).

21.1. Trestné stíhanie a výkon trestu tak zasahujú do súkromného života jednotlivca, do jeho cti a dobrej povesti, teda sú rovnako spôsobilé vedľa porušenia práva na osobnú slobodu, obmedziť či porušiť právo jednotlivca na rešpektovanie a ochranu jeho súkromného a rodinného života, dôstojnosti, osobnej cti a dobrej povesti. Je teda nepochybné, že trestné stíhanie, popřípade výkon uloženého trestu, ktoré boli realizované v rozpore so zákonom, sú spôsobilé vyvolať vedľa vzniku materiálnej škody aj vznik nemajetkovej ujmy (pozri nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I.ÚS 85/04).

22. V zmysle vyššie uvedeného teda ako nesprávne treba vyhodnotiť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorý konštatoval, že nezákonné väznenie nemožno považovať bez ďalšieho, za také neoprávnené konanie, v dôsledku ktorého by žalobcovi prináležal nárok na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy, pričom len tvrdenie žalobcu o znížení ľudskej dôstojnosti a nervovom vypätí považoval odvolací súd za nepostačujúce pre priznanie nemajetkovej ujmy.

23. Dovolací súd tak vzhľadom na uvedené dospel k záveru, že dovolanie žalobcu smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ale zároveň ho posúdil aj ako dôvodné, nakoľko dovolaním napadnutý rozsudok (práve v riešení predmetnej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu) spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP).

24. Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu vrátil v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

25. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

26. Rozhodnutie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu v pomere hlasov 3:0.

### **Poučenie:**

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.